

נתיבות צדק

אמרות וחידושי תורה לפרשת השבוע וענינא דיומא

בס"ד

פרשת לך לך

שבת "חזון איש" – "אבי עזרי"

גדולי הדורות, בכל גלויותינו האירו את הדרך והסירו את המסווה מעל פניהם של אלו שצעקו כביכול צדקות, כבוד שמים, וכוונתם האמתית היתה עקירת התורה!

וַיִּקְחוּ אֲבָרָם אֶת שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן אֶזְרָא וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּזֶזְרָן וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרֶצָה כְּנָעַן (יב ה).

אשר עשו בחזון. שהנניסן תחת כנפי השכינה, לזכרהם מגייר את האנשים ושרי מגיירת הנשים, ומעלה עליהם הכתוב כאילו עשה (כס"י)

הראב"ד (הלכות עבודה זרה א' ג') ביאר מכח מה אברהם לבדו קבץ אלפים ורבבות לאמונה, מה שלא השיגו שם ועבר אף שבוודאי גם הם מחו בעובדי עבודה זרה.

וזה לשונו: א"א ותמה אני שהרי היו שם ועבר איך לא היו מוחין. ואפשר כי מוחים היו ולא אירע להם שישברו את צלמיהם לפי שהיו מתחבאים מהם עד שבא אברהם ושבר צלמי אביו.

הדברים צריכים ביאור, האם זה כל מעלתו של אברהם אבינו, שהוא ידע למצוא את העבודה זרה שהם החביאו, מה שאחרים לא הצליחו, וכך היה מסוגל לחשוף את האלילים הנסתרים?

ועוד צריך לבאר, מהו כוונת ראב"ד בכך שהם הסתירו את אליליהם? נמרוד וחבריו סגדו בפומבי לאלילים תרח אבי אברהם היה לו עסק שבו הוא מכר אלילים, זה לא היה בהחבא.

ולבאר את דברי הראב"ד הקדים **אאמו"ר הגאון רבי זאב לף שליט"א** את דברי הרמב"ם שעבודת האלילים המקורית הייתה טעות בעלת כוונה טובה. כשם שאדם מכבד את המלך על ידי כבוד שליחו, כך גם דור אנוש סגד לתופעות טבע שונות, אשר העניק להן אלוהים כוחות מסוימים, כאמצעי לכבוד בורא תופעות אלה. טעותם הייתה באי-ההבנה שגילוי כבוד לשליח המלך הוא רק צורה של כבוד המלך כשהוא נעדר. אך כשהוא נוכח, זה כמו מרד. מכיוון שהשם תמיד נוכח, עבודת ברואיו היא תמיד זילות שלו: "לא יהיה לך אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי" (דברים ה, ז).

עובדי האלילים בני דורו של אברהם לא הסתירו את עבודת האלילים שלהם פיזית, אלא רוחנית. הם הסוו אותה כצדקה וכבוד לרבונו של עולם. הם יצרו אידיאולוגיות כדי להסוות את חטאיהם באור ובמידה טובה. לפני אברהם איש לא היה מסוגל לחשוף את התרמית, לגלות את האור והחושך. וזה מנע מהם להשפיע השפעה מתמשכת על אלה שהם מחו בהם על זה שהם עבדו עבודה זרה. הם לא יכלו לשבור את האלילים.

רק אברהם ראה וגילה מהו האור ומהו החושך ומה נראה כאור ובאמת הוא חושך, והעביר זאת להמונים. הוא חשף את הרוע כפי שהיה ובכך הפך את עובדי האלילים למאמינים באלוהים. עבודתו של אברהם, אם כן, היתה תחילתה של עידן התורה, תיאור האור והחושך.

אין כוונת הראב"ד שאברהם מצא בפועל את העבודה זרה שהחביאו, את הצלמים עצמם... אלא שהוא גילה שהצלמים, ושאר העבודה זרות שעבדו בהם – הם עבודה זרה!

מכל בעלי החיים הטמאים, החזיר תמיד סימל את הטומאה אף שיש לו סימן טהרה אחד - דווקא משום שהוא נושא את הסימן החיצוני של בעל חיים כשר, רגליים שסועות. הופכות אותו לבעלי החיים הטמא ביותר. כך גם, האידיאולוגיות המסוכנות ביותר הן אלו שמצליחות להתלבש בלבוש של יראת שמים כבוד שמים, צדקה וחסד, אך במהותן הן עיוותים גמורים של התורה, ועקירת התורה.

כך גדולי הדורות, בכל גלויותינו האירו את הדרך והסירו את המסווה מעל פניהם של אלו שצעקו כביכול צדקות, כבוד שמים, וכוונתם האמתית היתה עקירת התורה! הם הבחינו כבר בראשית הדברים בין אמת לשקר, בין אור לחושך, בין קודש לחול. לא רק במה שגלוי שהוא שקר וחושך, אלא בעיקר ממה שנסתר, וכלפי חוץ הוא נראה טוב ואמת והוא באמת שקר וחושך ועקירת התורה.

הם ראו בכל מיני רעיונות שהיו נראים טובים וישרים שהם בעצם שקר וחורבן התורה, ולהתריע ולהרחיק מהם.

ורק הם ידעו בדעת תורה שהיה להם, להצביע על כל דעה חדשה, על כל דבר שברחוב החשיבו ל"מצוה", האם באמת זהו "מצוה" או שזה חורבן!

כתב הגאון רבי אלחנן וסרמן: "מצוה כזאת, שהרחוב מקבל אותה בתשואות, בהתלהבות – הגם שלא רואים בה אף שמץ של שליליות, וכולה טוב, בכל זאת אפשר שבמעמקים, בתוכיותה, חבוי ה"עגל", במרוצת הזמן בודאי הדבר יתגלה, אולם כבר יהיה מאוחר מדי, יצר הרע כבר תפס ועשה את שלו. ניתן לומר כי התייחסות הרחוב לענין כלשהו היא כעין "ברומטר" (מכשיר מדידה) הפוך, המלמד על מדת חשיבותו וערכו של הדבר.

האדם מישראל נדרש, אם כן, לא להתפעל מהלכי רוח וזרמי השקפה עראיים של הרחוב. וזה הכח יונקים אך ורק מדעת תורה צרופה כליל – למה נקרא שמו אברהם העברי, שכל העולם בעבר אחד, והוא בעבר אחר" (קובץ מאמרים).

כתב הגאון רבי אהרן קוטלר: "קיום התורה בישראל תלוי במציאותם של חכמי תורה אמתיים אשר הם המוסרים אותה מדור לדור והשומרים על מקוריותה וצורתה הבלתי מזוייפת, באין חכמי תורה יש המתחילים "להעמיד את התורה על דעת עצמם" לזייף את רוחה וגם את עצם מהותה מתחילה בשוגג ואחר כך גם במזיד".

"הגם שלא רואים בה אף שמץ של שליליות, וכולה טוב, בכל זאת אפשר שבמעמקים, בתוכיותה, חבוי ה"עגל" – מדובר בדבר שקל מאוד לטעות בו, לא רואים שמץ של שליליות... כולה טוב... וחבוי בו ה"עגל"!!

איך נזהרים מזה?!

"אך ורק מדעת תורה צרופה כליל" – רק גדולי ישראל יכולים להצביע זה נראה טוב, זה נראה "מצוה" אבל טמון כאן "עגל"!!

לאחר זמן כולם כבר יראו, אבל אז כבר יהיה מאוחר... רק גדולי ישראל רואים כבר בניצוץ הראשון, ומי ששומע ניצל! ומי שלא שומע...

וכך היה בכל ימי גולותינו, גדולי ישראל האמתיים עמדו על המשמר שלא נושפע משום אדם שהשפיע דעות כוזבות, והם תמיד ראו למרחק כבר בסטייה הכי קטנה לאן זה יכול להגיע, והתריעו להתרחק מאותו אדם, ומאותם דעות שחס ושלום לא נהיה מושפעים מהם לסטות מדרך התורה.

והיו ששמעו וניצלו... והיו שאמרו הם מגזימים... חייבים להיות ראלים ולקבל את הרע במיעוטו... והם הידרדרו והידרדרו... רק מי שהלך בתמימות ובאדיקות עפ"י גדולי ישראל נשאר הוא וזרעו נאמנים לה' ותורתו, אבל מי שחשב שהוא מבין יותר...

וכשנפטרו אותם גדולים לבית עולמם, גדולי ישראל הנשארים נתמלאו בפרץ – השומר איננו! חס ושלום אפשר להיות מושפעים לרעה! אפשר שנסטה מדרך המסורה!!

כשהספיד רבינו הגדול הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך את "הרב מבריסק", אמר בתוך דבריו: "וכך במצבינו כיום, שנשארו יתומים ממש, חייבים אנו לצעוק על מצבנו, כי נשארו בודדים, באין כל - ומי יעמוד לנו בפרץ? ממי עצה וממי תבונה? יתומים לגמרי".

וכשהספיד את הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי – ה"סטייפלר" אמר בתוך דבריו: כמה גדול הכאב בהנטל מעימנו השומר הגדול, אשר סביבו התקבצו ונאחזו כל בני התורה... תקיפות דעותיו, כאשר לא ירא ולא חת מפני איש בהשקפותיו הטהורות... עתה, כאשר הוא אינו עוד עמנו, אוי לנו. הבה נתחזק, כל איש יתחזק. בני תורה יתחזקו בתורה ויתרחקו מהשקפות אחרות, מדעות אחרות, מכחי ועוצם ידי... "כאשר מסתלק האחד, שבפיו היה הביטוי הנוקב והחזק, שיכול היה לעמוד בפרץ, חלילה אבדנו כולנו".

במאמר שכתב רבי משה שנפלד ז"ל לאחר פטירתו של ה"חזן איש", כתב: משנגזר כתר התורה של דורנו מתחילה תקופה של "בימים ההם אין מלך בישראל איש כל הישר בעיניו יעשה" משנדם הלב הטהור ושותק המצפון החי של אומתנו מי ימנע את התרת הרצועה?... "ועתה משנאספו הכנפים... מי יצילנו מנגיעות שגיאות השוחד? משולים אנו בשעה זו למי ששכן באי מבטחים ופתאום הוטל לתוך גלים עכורים וסוערים".

בהספדו את רבינו הגדול הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך אמר רבינו ראש הישיבה: מי ישמור עלינו שלא נסטה מדרכיו? אני לא יודע אולי אתם לא מפחדים, אני מפחד, אני מפחד על עצמי, אני עומד פה ליד ארון קודש ואומר לכם - אני מפחד על עצמי... מי ישמור שנשאר... אולי הראש ישיבה פה ישמור עלי... מי ישמור עלינו?!

השם יעזור שנתחזק כולנו בדרכים שלו... בשיטותיו שלו... נלך בדרכיו... לא נשנה קוצו של יו"ד מדרכו הטהורה והקדושה!

ובהספדו את ה"סטייפלר" אמר: כאשר נפטר ה"חזון איש", והספידוהו בכל העולם, שמעתי מיהודי צדיק שאמר, שאם היו שואלים את ה"חזון איש", בודאי היה אומר, הלוואי אותי עזבו ואת תורתו שמרו, מעדיף אני שיספידוני פחות, אבל ינצרו את תורתו. שישמרו את הדרך, שישמרו על החינוך. קל מאוד להספיד, אבל הלוואי אותי עזבו ואת תורתו שמרו. בהספד הזה, עלינו לדעת ולקבל על עצמנו, להמשיך, הוא אינו עוד עמנו, אבל ננצור את תורתו. הוא היה מומחה, למה שאנו קוראים השו"ע החמישי. שאלתיו פעם שאלה, והשיבני, שעל פי הדין מותר, אבל אין זה דרך התורה, יש דרך התורה מלבד ארבעה חלקי שו"ע, יש חלק חמישי, וכידוע, אמר עליו החזו"א, שהוא מן היחידים, יחידי כל דור היודעים את החלק הזה של שו"ע, עלינו לשמור על תורתו ודרכו, שלא נהיה ח"ו מאלה שמספידים ובוכים, אבל כאשר מגיעים למעשה לענייני הנהגה והשקפה, שוכחים הכל, ומסתתרים מאחורי התחמקויות, זה ההספד העיקרי, זה אחד מיסודות ההספד, להמשיך בדרכו, הדרך הטהורה שבה הלך כל חייו. דרך התורה, דרך ההשקפה הטהורה, לא לזוז ימין ושמאל, הקב"ה יעזור ומי שילך בדרכו, בוודאי יהיה רבנו מליץ יושר עליו ועל כל ישראל...

במאמר שכתב הגאון רבי אהרון קוטלר לאחר פטירתו של "הרב מבריסק" כתב בתוך דבריו: המכיר את מאורעות השנים האחרונות בארץ הקודש יודע על השינויים החמורים בצביון הכלל כולו שרצו להכניס גם כאלה הנקראים דתיים, היתה מגמה להקים סמינרים ומרכזים רוחניים במקום הישיבות הקדושות שהם חוט השדרה של האומה כולה. ולהכניס שינויים בצורת הרבנות והדיינות אשר לפי ערך הדור הנהגתם טובה, וכך היו מהפכים ממש את הקערה על פיה. הוא היה האיש אשר הרגיש ראשונה תיכף ומיד בגודל הסכנה הצפויה מכל זה, ובהרגשת חובה ואחריות, שלף חרבו מתערה, ובסופה וסערה יצא להגן על קדשי ישראל, הוא גילה דעתו ברבים בכל הבהירות והתוקף האפשריים ונלחם בעוז בשועלים המחבלים בכרם בית ישראל, והגם שהיתה מלחמת מעטים נגד רבים. ונגד שלטון כסף וכו'. בסופו של דבר דידיה נצח, כי מלחמתו היתה מלחמת התורה ומלחמת האמת.

בשבוע הבא ט"ו במר חשוון יחול יום השנה לפטירתו של רבותינו ארזי הלבנון מרן הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ זצוק"ל בעל ה"חזון איש", וביום ט"ז במר חשוון יחול יום השנה לפטירתו של מרן הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצוק"ל בעל ה"אבי עזרי".

בתקופה של חושך ובלבול נורא, אחרי שמיליונים מעם ישראל ובתוכם גדולים וצדיקים רבין ותלמידיהם נהרגו ונטבחו באכזריות [בשואה האיומה], ואלו ששרדו נשארו פצועים ושוברים בנפשם, זה נשאר בלי הורים, וזה בלי ילדיו ואחיו, וגם אלו שלא עברו כלל את השואה הנוראה, המצב בציבור היה מצב של שברון נורא.

באותו הזמן הקימו בארץ ישראל "מדינה" שקראו לזה מדינת ישראל, ואנשים שמחו יש לנו מדינה יהודית - ממשלה של יהודים, שוטרים יהודים, בית הסוהר יהודי, ויהודים שמחו אפילו שראו שהמבקר ברכבת הוא יהודי, ויהודים שומרי תורה ומצוות רקדו ברחובות רקדו ברחובות על בשורת המדינה היהודית, חשבו הנה הגאולה הגיעה ואם לא גאולה לפחות "אתחלתא דגאולה", בימי חושך ובלבול אלו העמיד לנו הקב"ה את רבותינו הגדולים זיע"א, להתוות לנו הדרך אשר נלך בה, להתריע על כל התקרבות אסורה, על כל בלבול בדעות הם עמדו ושמרו, הם עמדו בלא פחד בלי לחשוש מאיש, ושמרו שעם ישראל בני התורה ימשיכו בדרך המסורה בלי לסטות ימין או שמאל מהדרך.

כשבאו ל"חזון איש" ואמרו לו על המדינה "גאולה" אתחלתא דגאולה" נענה ואמר: אין זה אתחלתא דגאולה, אלא גלות! וכך הראה לכולם שאין לא גאולה ולא אתחלתא דגאולה, אלא גלות מרה בין רשעי ישראל, ואמר: אלמלי היה שורר בטחון ושקט בגבולות המדינה, כי אז היו ראשיה נטפלים לרדיפת שומרי התורה, ועל כך נאמר "אין שלום לרשעים".

סיפר הרב שלמה כהן: כשהיו פרעות והערבים הרגו יהודים, הבעתי לפני רבנו ה"חזון איש" את חרדתי כי אין יום שיעבור בלי קרבנות יהודים שנפגעים מידי הערבים, הוכיחני רבנו: מדוע אינך מזועזע כל כך מזה שאלפים ורבבות ילדים מישראל מקבלים חנוך חפשי שהוא כשריפת נשמה וגוף קיים, וכי

רציחה זו ההמונית היא פחות אכזרית מרציחת הערבים שפוגעת רק ביחידים ולא בהמונים כה גדולים, והרי חז"ל קבעו שגדול המחטיאו יותר מן ההורגו.

כך היה רבינו ה"חזון איש" בתחילת התקופה, וכך המשיך רבינו הרב שך במשך כל השנים אחר כך, תמיד עמד מתוך אחריות והתריע ושמר מכל משמר, ונשא קול ה' ברמה, בלי לפחד מאיש, מחה על הנהגת ראשי השלטון ועל מלחמתם בתורה ולומדיה, התריע על כל פרצות הדור, הביע את דעת התורה על כל עניין המתעורר בעולם, כאשר הכל ידעו שעל כל פירצה שהיא יש להתחשב מה תהיה תגובתו של מרן זצוק"ל. כולם ידעו שעל כל סטיה שהם יעשו יעמוד מרן הרב שך ויזעק.

הם בנו לנו את החומות שחס ושלום לא נתקלקל ולא נסטה אפילו במשהו מהדרך הסלולה לנו עד משה רבינו. לפעמים כשיש סכנה באיזה מקום ואי אפשר למנוע את הסכנה בונים חומה גדולה בשביל שאנשים לא יוכלו להתקרב למקום הסכנה ולהיזקק, וכל אדם שקצת מבין, אפילו אם הוא אף פעם לא ראה את הסכנה שיש מאחורי החומה, ואפילו אם הוא לא מבין מה כבר יכול להיות כל כך מסוכן... מכל מקום לאחר שהוא יודע שהמומחים הגדולים ביותר הם אלו שבנו את החומה, הוא ישמור מכל משמר שהחומה תישאר בשלמותה ויזעק וירעד כשיראה שמאן דהו מנסה או אפילו רק חושב להוריד משהו מהחומה...

רק ילד קטן שאין לו את השכל להבין, מסוגל מתוך סקרנות לבדוק מה יש מאחורי החומה... או סתם שהוא החליט שמסתמא מפריזים והסכנה לא כל כך גדולה.... לבוא ולנגוע בחומה, ואף להורסה ולהפיל שואה על כל העיר...

רבותינו זצוק"ל אף פעם לא עשו חשבון ולא פחדו להיות מהמיעוט, ואף להישאר לבד! דבר אחד עניין אותם, **"האמת" ותו לא!** שישאר תורה בטהרתה, וגם אם זה יישאר רק אצל עשר אנשים, אבל התורה תישאר בטהרתה, עדיף ממה שלא תהיה בטהרתה, אפילו במה שנראה דבר פעוט, ויהיו אלפים ורבבות. פעמים נותר הרב שך בודד במערכה, אז קרא על עצמו את הפסוק שקרא על עצמו אליהו הנביא: **"קנא קנאתי לה'... ואותר אני לבדי"**, אך סופה של האמת לנצח! ("מנהיג של דור").

בדבריו בהנחת אבן הפינה לישיבת "רבינו חיים עוזר" לאחר שדיבר על זה שהממשלה רוצה לעקור את הדת בפרהסיה, בריש גלי, הם לא מתביישים לומר שרצונם לעקור את הדת, אמר: **"עלינו מוטלת החובה להתחזק בעצמנו, ולא להתפעל מאלו שמסייעים בידם. אם אנחנו נהיה חזקים בדעתנו – הם בהכרח ייכנעו, כי אנחנו עם חי וקיים, והקב"ה קיים ועומד לצידנו.** שיהיה להם כמה שיהיה, ואנחנו ננהג כמאמר רשב"י שהובא בחז"ל: **"אמר חזקיה א"ר ירמיה משום רבי שמעון בר יוחאי ראיתי בני עליה והן מועטין, אם אלף הן – אני ובני מהן, אם מאה הם – אני ובני מהן, אם שנים הן – אני ובני הן.**

רבינו הרב שך כותב במכתב: **"ואנחנו מנהג אבותינו בידינו לשמור על פך השמן המכיל מעט – אבל נעשה בקדושה ובטהרה, מהפך הגדול שלא נעשה בכוונה הראויה"**. בפני רבינו ה"חזון איש" הובאה שאלה על דבר התארגנות רשימה למען חיזוק הדת בעיר "תל אביב" שתיקרא "הסתדרות החרדים". השואלים העלו את השאלה, היות ורבים מהמצטרפים לאגודה זו היו בעלי בתים בעלי השקפה ציונית שסרבו להתארגן למען חיזוק הדת בתל אביב תחת כותרת רשימת "אגודת ישראל", שנחשבה בעיניהם לרשימה קנאית וקיצונית. ועל כך השיב רבינו: **עדיף מאות איש בעלי השקפה ברורה ברשימת "אגודת ישראל", מאשר אלפים ברשימת "הסתדרות החרדים"**. **וביאר את דבריו: הכמות המועטת של החרדים לדבר ה' בעלי השקפה ברורה – זה חיזוק הדת הגדול ביותר** (מעשה איש א').

וכשנתבונן בדבריהם של רבותינו זיע"א נראה שיסוד היסודות לקיומו של כלל ישראל בדרך המסורה הוא קיום הישיבות הקדושות כצורתם בלי שום שינוי, וכל שינוי אף הקטן ביותר בישיבות הוא סכנה לעצם קיומיהן.

כתב ה"חזון איש": מן המורגלות לחשוב לחובה ליסד ישיבות לגדל בנים לתורה, היצירה של תלמידי חכמים מוכרה לחובה רבת ערך, מוכרה לתל תלפיות, לדבר העומד ברומו של עולם, **לדבר שכל חיי הדור תלויים בו** (אמונה ובטחון פ"ג). ותוך דבריו במכתבים כתב: **"המצב בארץ ידוע, כל ישיבה שעולה בידים חרוצות ליסדה היא בית מבצר וחומת אש לתורה ולמצוה בארץ"**. **"עיקר בנין של עם ישראל הוא הקמת הישיבות הקטנות עם הגדולות והם מבצרי עדת ישורון"**.

כשביקר האדמו"ר מסטמאר רבי יואל טייטלבוים במעונו של ה"חזון איש", אמר לו ה"חזון איש": יותר משאני מתיירא מפני גזירות, חוששני פן תערב המדינה לחיכם של שומרי תורה, שאל רבי יואל: **ודברי הרמב"ם שצריך לברוח מישוב שמנהגותיו רעים ואנשיו חטאים למערות ומדבריות, מה יהא עליהם? השיבו: הישיבות הקדושות המה המערות והמדבריות של תקופתנו!**

בעצרת למען רשימת "יהדות התורה" בשנת תשנ"ב אמר רבינו ה"אבי עזרי" בתוך דבריו: אתם יכולים לחתוך אותי – אבל אינני יכול מלהימנע מלומר את האמת! שמעתי מדברים על גיוס בני ישיבות, ה' יעזור שהקב"ה ישמור שזה לא יהיה, שאם זה יהיה – זה יהיה חורבן הישוב! דעו, הישיבות – זה לא מקום לימוד בלבד, הישיבות בונים את ארץ ישראל, אם יש ישיבות יש ארץ, אם אין תורה מי יודע מה יהיה בעוד חמש שנים?! ראו במו עינינו מדינות ברוסיה של עשרות מיליונים – נעלמו בין לילה. ואם נעשה עוד צבא, עוד מפעל, מה נועיל בזה לקיום העם? האם הצד השני ישן? אנחנו יודעים מה מתכננים בצד השני?! כולם שונאים אותנו! וכי מי יעזור לנו, אמריקה?! הם מיוחדים עם ערבים! איננו יודעים מה בלבם, כי הלכה ש"עשו שונא ליעקב"...

ובמכתב (משנת תשמ"ד) כותב רבינו הגדול: "ואני רוצה להביע בדברי אלו, שלא היה זמן המחייב את ה"אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו וגו'" – כמו תקופתנו, שאף שיש תופעות משמחות קצת כמו "בעלי תשובה" – אבל זהו יחידים ואולי אפילו למאות, אבל אין זה נוגע כלל לתפקידנו ולקיומנו בתור "כלל ישראל", שהערובה היחידה היא לימוד התורה, החל מהתלמודי תורה, והחינוך העצמאי, והישיבות הקטנות, והישיבות הגדולות הלומדים בהן על טהרת הקודש כנתינתן מסיני, ושום דבר לא יוכל להיות תחליף לזה". (מכתבים ומאמרים).

לבחור שהתחזק והתלבט האם ללכת ללמוד בישיבה על טהרת הקודש, או ללמוד עם חבריו ב"ישיבה" שלמדו בה גם לימודים כלליים, תלמידה הצהירו שבהמשך ימשיכו ללמוד בישיבות על טהרת הקודש, אמר הרב שך: מחוץ לכותלי הישיבה – אין כל אפשרות לשמור על יראת שמים טהורה, על שאיפות רוחניות נעלות ועל טהרת הנפש. אם תישאר בישיבה – תצליח ותגדל בתורה וביראה, אולם אם לא – סביר להניח כי תמצא את עצמך במוקדם או במאוחר במחוזות רוחניים אשר מעולם לא שיערת כי תגיע אליהם! (אורחות הישיבה).

והם שמרו מכל משמר על עולם הישיבות, מבפנים – שלא יעשו שום שינויים, ומבחוץ מהגזירה הנוראה של גיוס בחורי ישיבה לצבא והם יראו וחרדו מגזירה איומה זו, רבינו ה"חזון איש" לחם בכל כוחו נגד הגזירה של גיוס בחורי ישיבה לצבא, וחשש ממנה יותר מהגזירה של גיוס בנות, ואמר שחושש שמא לא יהיה נכונות של מסירת נפש... רבינו הרב שך קבע והשריש שלא שייך בזה שום פשרה ושום דיון, זה "יהרג ואל יעבור! ואם לא יהיה ברירה נגיד "אם אשכח ירושלים" ונעזוב את ארץ ישראל!!

כשעלה על הפרק נושא גיוס בני ישיבות לצבא, ולו באורח חלקי וארעי, אפילו לימים מועטים ולא ימונים בלבד, ראה בכך ה"חזון איש" גזירה קשה והתבטא שהיא מעמידה את כלל ישראל בסכנה.

סיפר הרה"ג ר' גרשון קרלנשטיין: בזמן "מלחמות השבת" בבני ברק החליטו לעשות "משטרה מתנדבת" שתשמור על כל הכניסות והיציאות מהעיר ולא יתנו עפ"י חוק למכוניות להיכנס לעיר בשבת קודש, ותלו מודעות שראש העיר ר' יצחק גרשטנקורן קורא לאסיפה בבית כנסת הגדול לגיוס למען ה"משטרה המתנדבת", ה"חזון איש" קרא אז לאבי רבי ירוחם זצ"ל שיבוא אליו, והוא הגיע יחד עם רעו ר' זלמן קוריץ, ואמר להם ה"חזון איש": ר' יצחק גרשטנקורן הולך לעשות אסיפה למען המשטרה המתנדבת, תלכו אליו ותאמרו לו בשמי שאף בן תורה – לא ישיבה בחור ולא משמש בקודש לא רב ולא שוחט ולא רבה בחיידר לא ילך להתגייס, אנחנו לא צריכים להראות להם (לציונים) שגם אנחנו מוכשרים להיות חיילים, שידעו שאנחנו "בטלנים" יושבים ולומדים!...

רבינו הרב שך אמר: הם עוד יגזרו עלינו גזירות! הם ידרשו לגייס את בני הישיבות! אם יעשו זאת, צריך לומר לבני הישיבות לעזוב את הארץ!! לעזוב את הארץ!! "אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו!"! אסור לנגוע בישיבות. הגמרא אומרת במסכת ב"ב: "אני חומה" – זו תורה. "ושדי כמגדלות" – אלו תלמידי חכמים. מבצרי התורה הם המבצרים המגינים על עם ישראל ועל ארץ ישראל!! (מתוך דברים ששמע ורשם הרב יצחק פרץ ממרן זצוק"ל).

ובשנת תשנ"ח בעקבות הנסיונות ליזום גזירת גיוס בני הישיבות נשא דברים בפני בני ביתו ואמר: "רבותי, תדעו שאיסור גמור ללכת לצבא – וצריך למסור הנפש על זה, כל אבא צריך לשמור ולהשגיח על ילדיו, כי איסור גמור לשלוח את בניו לצבא. תפרסמו בשמי ובשם כולם, שאסור לשלוח הילדים לצבא – ואין להרשות להם לקחת, אין לי כח לדבר יותר תפרסמו בשמי בכל מקום וצריכים לצאת במחאה. – לקריאתו של מרן זצוק"ל הצטרפו כל גדולי התורה וראשי הישיבות בארץ ובחו"ל.

בשיחה בפני מחנכים אמר רבינו הגדול ה"אבי עזרי": אברהם אבינו נקרא "עברי", מכיון שכולם היו בצד אחד והוא מצד שני, וממנו נבנה עם ישראל, מיחידים יכול להבנות עם ישראל. ה"חפץ חיים" זצ"ל אמר, שכאשר מלך יוצא מארמונו – מתלווים אליו השרים. וכשיוצא לעיר אחרת, מתלווים אליו מנהיגי

עיר זו. וכשיוצא לעיר קטנה – אזי ראש העיר הקטנה מתלווה אליו. וכשמגיע לכפר – אז ראש הכפר מתלווה אל המלך. היום צריך כל אחד להתלוות אל המלך! אין לנו נביאים, אין לנו תנאים, אין לנו גאונים, אנו נשארו, ועלינו הוטל קיום הכלל, וצריכים להתחזק ולהתחזק ולהתלוות למלך!...

על כל פירצה רבינו הרב שך מיד התריע אפילו שבתחילה לא כולם ראו ולא כולם הבינו... אבל הוא לא פחד וזעק והתריע, כך היה כשהתחיל "משיחות השקר", שאיימה להחריב את כל האמונה, לא הבינו... לא ראו... אבל הוא ראה והוא זעק! והוא שמר שלא נתעורר שכבר יהיה מאוחר... בזו לו... איימו עליו... אבל הוא לא נרתע... כמו שבזמן שאמרו שש"צ שר"י הוא המשיח, ואחזו שהוא צדיק... קם רבי יעקב ששפורטש למלחמה כנגדו, אף שעמדו אז כאלו שלא ראו, ואמרו איך אתה יוצא למלחמה נגדו... והוא הציל את כל דורו, כך רבינו הגדול בזה ובכל דבר מיד ראה, ונלחם והציל את דורו.

כש"התיר" "הרב הראשי" פסולי קהל, מיד נחלץ לצעוק ולמחות על שריפת התורה, ובתוך דבריו אמר: הרשב"א כותב נגד מישהו בזמנו שרצה לזייף את התורה – "עלה על דעתך שאין שום בעלים על התורה, ויכול כל אחד לדרוש במה שלבו חפץ, אני עודני חי, ואני עומד על המשמר לבלתי לישא פנים לשום אדם, ולא תיגע קוצו של יוד". ואמר ראש הישיבה: אני לא יכול להגיד כמו שאמר הרשב"א שכל זמן שאני קיים, אבל כל זמן שהישיבות קיימות התורה תשאר וכלל ישראל ישאר.

רבינו הגדול הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך סיפר פעם לתלמידיו: אדמו"ר אחד שאל את חסידיו: אילו אני הייתי בורא את העולם, מה הייתי משנה בו? לא היתה בפייהם תשובה. אמר להם: כלום...

חיך רבינו הגדול, והוסיף: אני, יתכן והייתי משנה דבר מה... הייתי עושה שאנשים יולדו זקנים... כי הזקנים מלאי חכמת חיים ותבונת ישישים, אבל אין כחם עימם, והצעירים מלאי כח ומרץ, ואין בהם ישוב דעת נכון ומבט מפוכח, כמה טוב היה, אילו לכוחם ומרצם של הצעירים מתוספת היתה תבונת הישישים ונסיגונם...

סיים רבינו הגדול את דבריו ואמר: אבל האמת היא כי יכול כל אחד "להולד זקן" – אם יכוף את דעתו בפני הזקנים ויקבל הדרכתם! .

חובתנו להמשיך את דרכם של רבותינו הגדולים, לא לסטות ימין או שמאל מדרכם, על כל דבר שעולה נחשוב מה היו אומרים רבותינו על כגון זה, ולדבוק בממשיכי דרכם רבותינו שליט"א.

קורה שעומדים בפני ניסיונות קשים כשרוצים לעמוד על המשמר, כשרוצים לדבוק בדרכם של רבותינו זי"ע בדרך המסורה מדור דור, מבלי לסטות בכי הוא זה.

כשנפטר רבינו הגדול ה"אבי עזרי", נתן אז הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר עצה איך לעמוד בפני פיתויים ואמר: שיבואו אליכם עם כל מיני רעיונות חדשים... תגידו, סליחה, אבל אנחנו תלמידים של הרב שך...

צרות ו'חושך' – גזירות הגלות האחרונה

"וַיְהִי הַשָּׁמַיִם לְבָוָא וְהַתְּרַדְמָה נִפְקְלָה עַל אַבְרָם וְהָיָה אֵימָה וְיִשְׁכָּה גְדֻלָּה נִפְקְלָה עָלָיו" (טו"ב)

ז'הנה אימה חשכה גדולה – רמז ל'צרות וחושך של גלויות' (רס"י)

ביאר **רבינו ראש הישיבה**: אברהם אבינו קיבל את הבשורה הגדולה שיזכה לזרע שממנו ייבנה עם ישראל, וכן יזכה לארץ ישראל, וההקדמה של הבשורה הגדולה הזאת היתה על ידי "אימה חשכה גדולה נפלת עליו", יחד עם 'צרות וחושך של גלויות', הלא דבר הוא!

והנה רש"י כתב – "צרות" ו"חושך", משמע שאלו הם שני עניינים נפרדים, דהיינו ש"חושך" הוא קושי בפני עצמו, חוץ מה"צרות". ולכאורה הרי ה"חושך" כשלעצמו בלי "צרות", אין בו כאב וצער, הרי אפשר לחשוב בלימוד גם בחושך...

אלא רמז כאן לתקופת הגלות האחרונה של עם ישראל. לפני בוא הגאולה יהיו צרות וסבל, אך מלבד זאת יהיה גם "חושך" – "חושך" זה אינו צרות וסבל, אלא זהו מצב של חשכה ואפילה, טשטוש וחוסר בהירות; אנשים מגששים באפילה, ולא יודעים מהי הדרך ולאן לפנות.

"צרות" כבר עברנו הרבה, סאת הסבל והייסורים של עם ישראל בשנות הגלות עלתה על גדותיה. אבל מלבד זאת אנו צריכים להתמודד עם עוד גזירה קשה שנגזרה עלינו בגלות האחרונה – "חושך". אנו עומדים נבוכים ולא יודעים את הדרך, מצפים ומייחלים לאבוקה ומשואה שתאיר את הדרך החשוכה.

החושך אינו כרוך בכאב, אבל הצער הוא גדול ועצום - אנשים מאבדים את הדרך, לא מוצאים ידיים ורגלים, הולכים בכל מיני דרכים חדשות ועקלקלות שלא הלכו בהן רבותינו, מחדשים דברים אשר לא שערום אבותינו.

כשה"חזון איש" היה אתנו, על אף שהיו צרות, היה נורא ואיום, היתה שואה שכילתה מליונים, אבל "חושך" לא היה! היה לנו "אורים ותומים" שהאיר לנו את הדרך; שואלים - ומקבלים תשובה. היו לנו תנאים, אמוראים, ראשונים, אחרונים, גדולי עולם, אבל לפני הגאולה האחרונה תבוא תקופה של "חושך". יש תלמידי חכמים יראי שמים ועובדי השם, אבל יש "חושך", וגם הם חלק מה"חושך", כששואלים אותם הם אומרים: "אנו לא יודעים"... על פיהם שגור הביטוי: "נישט דא קיין חזון איש, נישט דא קיין בריסקער רב"... וזוהי "אימה חשכה" - צרות וחושך של גלויות.

בכנס חיזוק לזכר רבותינו ה"חזון איש" וה"אבי עזרי", אמר **רבינו ראש הישיבה**: "אוי, הנרות כבו! אין הכוונה שאין נר להאיר את הדרך כדי לחצות את הכביש... מורי הדרך הגדולים, החזון איש והרב שך, אינם! אנו שרויים בעלטה ואין מי שיאיר לנו את הדרך. מי שמתבונן על המצב רואה שזה כמו דברי נבואה! אנו עומדים נבוכים ולא יודעים את הדרך, לא יודעים כיצד ללכת..."

"אוי! כמה הם חסרים! במשך עשרות בשנים, עד שהרב שך נחלש, כל בעיה שהתעוררה, קשה ככל תהא, תוך זמן קצר היתה נפתרת. בעיות ציבוריות ובעיות פרטיות, באו על פתרון בחכמת התורה שלו. ואם הוא אמר שהוא לא יודע - ידענו שזה תיקון. ואם הוא לא יודע, אנחנו בטח לא יודעים..."

הגאון רבי יוסף זלמן בלאך בספרו "**באמונה שלימה**" ביאר מהו כוונת חז"ל בגירות של "הנפש אשר עשו בחרן", שהרי היה זה לפני מתן תורה, ועד מתן תורה מבואר שנחשבו כל ישראל כבני נח, ובמתן תורה נתגיירו להיות ישראל.

וז"ל **הרמב"ם** (איסורי ביאה פי"ג ה"א) בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית, במילה וטבילה וקרבן.

וברש"י (סנהדרין פ"ב ד"ה בת יתרו מי התירה לך) כתב: "משה קודם מתן תורה נשא (את בת יתרו) וכשנתנה תורה כולן בני נח היו ונכנסו לכלל מצות והיא עמהם, וגרים רבים של ערב רב" עכ"ל.

בגמרא (ע"ז ט"ו) איתא, תנא דבי אליהו ששת אלפים שנו הוי העולם, שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח וכו', שני אלפים תורה מאימת, אי נימא ממתן תורה עד השתא ליכא כולי האי וכו', אלא מ"ואת הנפש אשר עשו בחרן", ובפירש"י ז"ל: אלא מן ואת הנפש וגו', ומתרגמינן דשבעידו לאורייתא עכ"ל - נמצינו למדים דהך גיור שחז"ל אומרים שאברהם ושרה גירום, "שעבוד לתורה".

הרמב"ם (פי"א מהל' ע"ז נ"ג) כתב וז"ל: וכן ארבעים שנה הפיר אברהם את בוראו. כיון שהפיר וידע התחיל להשיב תשובות על בני אור פשדים ולערך דין עמהם ולומר שאין זו דרך האמת שאיתם הולכים פה ושבר הצלמים והתחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבד אלא לאלוה העולם ולו ראוי להשתחוות ולהקריב ולנסוף כדי שיפירוהו כל הברואים הבאים. וראוי לאבד ולשבר כל הצורות כדי שלא יטעו בהן כל העם כמו אלו שהם מידמים שאין שם אלוה אלא אלו. כיון שגבר עליהם בראיותיו בקש המלך להרגו ונעשה לו נס ויצא לחרן. והתחיל לעמד ולקרא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבד. * והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שפאמר (בראשית כא-לג) 'ויקרא שם ב'שם ה' אל עולם'. וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלים לו על דבריו היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירוהו לדרך האמת עד שנתקבצו אליו אלפים ורבעות והם אנשי בית אברהם ושתל בלבם העקר הגדול הזה וחבר בו ספרים וכו'.

הרמב"ם אינו מזכיר בדבריו כאן שום רמז לגירות, ולא הגדיר תוצאות פעולותיו של אברהם אבינו אלא במש"כ ש"הם אנשי בית אברהם", ומשמעותה היא שנעשו ראויים להיות אנשי ביתו, אך גדר השתייכותם לביתו אינו מבואר.

הראב"ד שם השיג על דברי הרמב"ם, וכתב וז"ל: : א"א ותמה אני שהרי היו שם שם ועבר איך לא היו מוחין. ואפשר כי מוחים היו ולא אירע להם שישברו את צלמיהם לפי שהיו מתחבאים מהם עד שבא אברהם ושבר צלמי אביו.

והנה דברי הראב"ד צריכים ביאור, וכי בזה מוגדר כל המהפכה שעשה אברהם בכל העולם כולו, דשם ועבר כבר היו מוחים בעובדי עבודה זרה, ולא הוסיף אברהם אלא בזה ששבר צלמי תרח אביו, וכי בזה לחוד הגיע אברהם אבינו למעלת "עמודו של עולם" יותר משם ועבר.

וביאר הגאון רבי יוסף זלמן: דדברי הראב"ד הם פתח להבנה על מהות הגירות שהיו אברהם ושרה מגיירים להבאים לביתם, דשבירת הצלמים אינו רק מעשה נוסף במחאה כנגד הע"ז, אלא הוא דרגה אחרת לגמיי, דכל זמן שהאמונה האמיתית הוא במוחו של האדם והוא ענין השקפתי לבד, הוא אינו בוחל בצלמים ובעובדיהם, דהרי לו יש השקפה זו ולפלוגי יש השקפה אחרת... ואף אם ימחה אדם כזה בהם, הרי זה יהיה מחובת הדת בלא אש הקנאות, ואינו שובר צלמיו של אחרים...

אמנם כשהאמונה נעשית חלק מעצמותו וחודרת חדרי בטן, והוא חי בה, ונעשית מהות נפשו, הרי מאוסים הצלמים אצלו בתכלית התיעוב, ואינו סובלם, ומקיימיהם פוגעים בו בקיומם, ונפעלה מצב של "אין אני והצלמים יכולים לדור בעולם אחד", ואין לו ברירה אלא לשברם ולאבדם מן העולם.

ולמדנו הראב"ד עוד, דאפילו באופן שבעצם היה אדם חזק באמונתו ולבו חס באש הקנאות לשבר צלמים, אבל למעשה בפועל לא אירע לו שיפגש בהם ולא היתה לו אפשרות להביע תיעובו אותם במעשה ממש, לא נפעלה אצלו אותה האדיקות באמונה כמו שהיה מתפעל על ידי שבירת צלמים למעשה. דהבעת תיעובו בפועל משלימה את פנימיותו, להרחיק העבודה זרה בתכלית. ואז נעשה "עמודו של עולם" להשפיע לאחרים מדרך האמת.

וזהו "הנפש אשר עשו בחרן", לא נאמר בפסוק שלימדום אלא **עשאו**, דהכניס אברהם אבינו את האמונה לתוך תוכם בתוקף גדול, עד שגם אצלם נעשית האמונה עצם מהותם, ונעשו לנפשות חדשות אשר זה הנפש לא היה מעיקרא.

וזה פשר הגירות שנאמר שאברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים, דכשם שגר צדק אין לו שייכות לאביו ואמו, דנשתנה כולו עד שרשיו והוי כקטן שנולד עתה מחדש, כך עשו אברהם ושרה לכל אשר שמעו קריאתם בשם ה'. דהכניסו בהם נפש חדשה. ומאז נעשו "אנשי בית אברהם", וראויים להקבע בבית אברהם ושרה.

וַיְבֹא הַפְּלִיט וַיְגֵד לְאַבְרָם הָעֵבְרִי (יד יג).

בחז"ל (בראשית רבה מב ח) אמרו מהו "העברי" – שכל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד. צריך לבאר, השם אברם הוזכר לא פעם אחת לפני פסוק זה, למה רק כאן התורה מוסיפה "העברי" – שכל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד.

ביאר האדמו"ר **רבי יואל מסטמאר**: תכליתו של הפליט שבא להגיד לאברהם שנשבה לו בן אחיו, לא היתה כוונה תמימה להציל את לוט, אלא היתה לו כוונה זדונית שאברהם יהרג במלחמה והוא ישא את שרה.

ולכאורה קשה, איך חשב הפליט שאברהם יכנס לכזה מלחמה מסוכנת שהיה ממש פיקוח נפש שיצא יחידי להילחם בחמש המלאכים?

אלא שהפליט ידע שאברם הוא "אברם העברי" ולמען עקרונותיו מוכן הוא להילחם כנגד כל העולם, ממילא היה ברור לו שכישמע שנשבע לוט בן אחיו הוא יצא להילחם למרות הסכנה הגדולה שבדבר.

נחני במעגלי צדק

מחנהגותיו ואמרותיו של

מו"ר מרן ראש חשיבה הגאון רבי דוב צבי קרלנשטיין זצוק"ל

ביארצייט' של רחל אמינו, שאל מרן זצוק"ל, מה לומדים ביארצייט' של רחל אמינו, אין הלכות ממנה, אין תורה ממנה, אז לומדים את הפרשה שלה בתורה, את כל הפרשה של הוויתור שלה.

כשנפטר הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר. אמר מרן: מי למד בהתמדה במסירות נפש כמוהו? מי החזיק תורה במסירות נפש כמוהו? והוא היה אדם ישר, באיזה יושר הוא הנהיג, הוא נתן לכולם, בלי מחלוקת, זה קידוש השם להחזיק מוסד גדול כזה בלי מחלוקת... ווי להאי שופרה דבלא בארעה, איזה שופרה הוא היה!! אמרתי לו פעם, יש אחד שלומדים ממנו מסירות נפש בלימוד, ויש בללמוד, ויש בהחזקת תורה, ממך, אמרתי לו, לומדים מסירות נפש בהכל, והוא בכה עם דמעות.